

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSO del. Beata Górską (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 15 września 2015 r. w Szczecinie

sprawy (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale zainteresowanych K. W. (1), E. W.

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji płatnika

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 lipca 2014 r. sygn. akt VI U 1562/13

- zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I oraz poprzedzające go decyzje organu rentowego i ustala, że wartość wydanych w latach 2008-2009 bonów towarowych sfinansowanych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych funkcjonującego u płatnika nie stanowiła podstawy wymiaru składek zainteresowanych K. W. (1), E. W. jako pracowników zatrudnionych u płatnika składek (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.,
- zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II i zasądza od Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem I instancji,
- zasądza od Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. kwotę 210 zł (dwieście dziesięć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Beata Górską SSA Jolanta Hawryszko SSA Zofia Rybicka - Szkibiel

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., w wyniku kontroli przeprowadzonej u płatnika (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P., w dniu 25 lipca 2013 roku wydał decyzje, w których stwierdził, iż pomoc socjalna udzielona w formie bonów towarowych, finansowana z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i przyznana zainteresowanym K. W. (1) (decyzja nr (...)), oraz E. W. (decyzja nr (...)) w latach 2008-2009, stosownie do okresów zatrudnienia poszczególnych pracowników, nie miała charakteru socjalnego, w związku z czym należało ją uznać za przychód zainteresowanych wynikający ze stosunku pracy, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w wysokościach wskazanych w decyzjach dotyczących poszczególnych zainteresowanych.

W uzasadnieniach powyższych decyzji organ rentowy wskazał, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne pracowników stanowi przychód w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Odwołał się też do treści przepisu art. 8 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych, zgodnie z którym dysponowanie środkami przeznaczonymi na działalność socjalną odbywać się powinno według kryterium socjalnego, tzn. przyznanie świadczeń powinno być uzależnione od sytuacji rodzinnej i materialnej. Zdaniem organu rentowego świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem tej zasady nie mogą być oceniane jako świadczenia socjalne. Organ podkreślił, iż z obowiązującego w spółce (...) Regulaminu Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 1 marca 2004 roku oraz Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 1 stycznia 2010 roku, a także preliminarzy wydatków i protokołów z zebrań w sprawie podziału środków ZFŚS, jednoznacznie wynika, że w latach 2008 i 2009 bony były przyznawane pracownikom spółki w oparciu o kryterium dochodu brutto pracownika za ostatnie 3 miesiące poprzedzające przyznane świadczenia, a dopiero w 2010 roku w oparciu o kryterium dochodu przypadającego na osobę w rodzinie uprawnionego, wskazanego w oświadczeniu zawartym we wniosku o udzielenie świadczenia. W ocenie organu rentowego uzależnienie wartości przyznanych świadczeń w latach 2008 i 2009 od dochodu pracownika, a nie od dochodu na członka rodziny uprawnionego, nie pozwala na uznanie, że płatnik zbadał sytuację życiową, rodzinną i materialną pracowników. Ponadto, z materiału zgromadzonego w przedmiotowej sprawie wynika, że pracownicy nie składali żadnych oświadczeń, a przy podziale bonów w okresie świątecznym wzięto pod uwagę wzmożony okres wydatków rodzinnych i przyjęto kryterium wynagradzania pracowników, które było stosowane konsekwentnie przez kolejne lata.

Spółka (...) odwołała się od powyższych decyzji, zarzucając im:

- naruszenie art. 8 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez uznanie, iż:

a) płatnik składek – spółka (...) przyznał ubezpieczonym świadczenie z funduszu w postaci bonów bez uprzedniej weryfikacji ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, tj. z naruszeniem kryterium socjalnego, mimo tego, iż przedłożone w toku postępowania dokumenty wskazywały na zgoła odmienne fakty,

b) obowiązujące w spółce (...) w latach 2008-2009 kryterium dochodu brutto pracownika nie stanowi „kryterium socjalnego”,

c) nie dokonywano indywidualnej analizy sytuacji każdej uprawnionej osoby do skorzystania z funduszu;

- naruszenie art. 18, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w związku z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, poprzez uznanie, iż przekazane bony towarowe stanowiły przychód, który winien być wzięty pod uwagę przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne.

Uzasadniając odwołania płatnik wskazał, że ani przepisy ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, ani rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, nie wskazują sposobu pozyskiwania od uprawnionych do korzystania z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych informacji o ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Wskazano, iż pracodawca posiada informacje o stanie rodzinnym pracownika, albowiem wynikają one m.in. z dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych pracownika, czy też ze zgłoszeń do ubezpieczenia społecznego. Nadto, zgodnie z orzecznictwem, w pozostałym zakresie właściwym sposobem zdobycia informacji o sytuacji uprawnionych mogą być oświadczenia składane w dowolnej formie, w tym także ustnie.

Podnosząc powyższe zarzuty płatnik wniósł o zmianę zaskarżonych decyzji poprzez wskazanie, iż nie uwzględnia się w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne wypłat z tytułu bonów towarowych finansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych na rzecz zainteresowanych. Dodatkowo wniósł o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie w całości z argumentacją jak w zaskarżonych decyzjach. Ponadto zgłosił wniosek o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Stanowiska stron w toku postępowania nie uległy zmianie. Zainteresowana E. W. wniosła o uwzględnienie zarzutów podniesionych przez płatnika i zmianę decyzją, ją dotyczącą, zgodnie z wnioskiem płatnika. Zainteresowana K. W. (1) nie zajęła stanowiska sprawie.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, po połączeniu spraw do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, wyrokiem z dnia 9.07.2014.roku oddalił odwołania (punkt I orzeczenia) i zasądził od płatnika na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II orzeczenia).

Sąd I Instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych.

(...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. działa od 2005 roku. W latach 2008-2010 liczba zatrudnianych w spółce pracowników była zmienna i wynosiła około 150 osób. Prezesem spółki od 2011 roku jest J. T.. W spółce (...) do końca 2009 r. obowiązywał Regulamin gospodarowania środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, uzgodniony w dniu 1 marca 2004 r. Sąd Okręgowy ustalił, że w § 2 ust. 1 tego regulaminu wskazano, że regulamin gospodarowania ZFŚS, jego wszelkie zmiany oraz coroczny preliminarz wymagają uzgodnienia z przedstawicielem pracowników wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Preliminarz funduszu na rok kalendarzowych jest załącznikiem do regulaminu. Prawo zgłaszania propozycji zmian w regulaminie oraz w corocznym preliminarzu wydatków z ZFŚS posiadał pracodawca i przedstawiciel załogi. Zmiany te były wprowadzane w formie aneksu do regulaminu, w trybie obowiązującym przy wprowadzaniu regulaminu (ust. 2). Decyzje dotyczące sposobu podziału środków ZFŚS w ramach zatwierdzonego preliminarza rocznego oraz przyznawania indywidualnych świadczeń socjalnych poszczególnym osobom podejmował dyrektor zarządzający i przedstawiciele załogi (ust. 3). Prawo interpretacji postanowień regulaminu oraz rocznego preliminarza wydatków ZFŚS posiadał pracodawca, który dokonywał tego po zapoznaniu się ze stanowiskiem przedstawicieli załogi (ust. 4). W § 3 wskazano, że wnioski w sprawie przyznania określonych rodzajów pomocy socjalnej należy składać w dziale kadr (ust. 1). Sąd Okręgowy ustalił również, że w § 6 Regulamin gospodarowania środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych wskazano, że posiadane środki funduszu mogły być przeznaczane na finansowanie:

1. wypoczynku w formie:

a) dopłaty do skierowań na wypoczynek krajowy, zorganizowany w formie wczasów, kolonii dla dzieci i obozów młodzieżowy. Wskazano, że taka dopłata obejmuje różnicę między faktyczną ceną skierowania a odpłatnością pracownika ustalaną corocznie w tabeli odpłatności i będzie odnoszona do przeciętnej ceny skierowania na wczasy

krajowe, obowiązującej u organizatorów wypoczynku z terenu danego województwa, ze względu na siedzibę formy, na dany rok,

b) dopłaty do wypoczynku organizowanego przez pracowników formy o inne osoby uprawnione – we własnym zakresie za okres nie krótszy niż 14 kolejnych dni kalendarzowych urlopu wypoczynkowego,

c) dopłaty do wypoczynku sobotnio – niedzielnego, w tym sfinansowanie kosztów grzybobrania organizowanego i finansowanego przez pracodawcę.

2. działalności kulturalno-oświatowej, sportowej i turystycznej w formie:

a) dopłat do biletów wstępu do kin, teatrów, występów estradowych, koncertów, wystaw, imprez sportowych i rekreacyjnych, biletów wstępu na basen;

Uczestnictwo w powyższych formach działalności socjalnej mogło odbywać się na podstawie ogólnodostępnych abonamentów nabywanych przez pracodawcę na poszczególne rodzaje i formy działalności lub biletów jednorazowych uprawniających do uczestnictwa w wymienionych formach działalności socjalnej,

b) dopłat do krajowych wycieczek turystyczno-krajoznawczych – według zasad określonych dla odpłatności za wczasy zorganizowane.

3. finansowania pomocy rzeczowej i pieniężnej (w formie zapomóg) dla osób uprawnionych dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej – przyznawanej jednorazowo lub okresowo (na okres 3 miesięcy, 6 miesięcy i 12 miesięcy) w zależności od potrzeb oraz możliwości finansowych ZFŚS. Pomoc rzeczowa mogła być udzielana w formie zakupu: lekarstw, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych oraz podręczników szkolnych dla dzieci.

4. pomocy mieszkaniowej w formie pożyczek na cele:

a) uzupełnienia własnego wkładu budowlanego na mieszkanie spółdzielcze przydzielone na warunkach kolatorskiego lub spółdzielczego prawa do lokalu,

b) pokrycia kosztów wykupu lokalu a własność,

c) uzupełnienia wkładu własnego na budowę domu jednorodzinnego bądź lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość,

d) przystosowania mieszkań dla potrzeb osób o ograniczonej sprawności fizycznej,

e) adaptacji lokali na cele mieszkalne,

f) remontu i modernizacji mieszkań oraz domów jednorodzinnych.

Z ustaleń Sądu orzekającego wynika nadto, że w § 7 ust. 1 Regulamin gospodarowania środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych podano, że z usług i świadczeń finansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych mogą korzystać pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy, pracownicy przebywający na urloпах wychowawczych, pracownicy młodociani, zatrudnieni w celu przygotowania zawodowego, oraz osoby zatrudnione na podstawie umów cywilnych, w tym umowy zlecenia, wykonujący o pracę nieprzerwanie co najmniej 30 dni. Natomiast w § 8 tego Regulaminu wskazano, że pomoc ze środków ZFŚS w pierwszej kolejności przysługuje osobom uprawnionym o niskim dochodzie na osobę w rodzinie, uprawniającym do otrzymania pomocy w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej, rodzicom i opiekunom wychowującym samotnie dzieci i mającym niski dochód na osobę w rodzinie, posiadającym rodziny wielodzietne (powyżej 4 osób) o niskim dochodzie na osobę w rodzinie, mającym dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagają specjalnej, kosztownej opieki i leczenia oraz wychowującym dzieci częściowo lub całkowicie

osierocone o niskim dochodzie na osobę w rodzinie, osobom niepełnosprawnym. W § 10 regulaminu z 1.03.2004 r. wskazano, że przyznanie oraz wysokość dopłat z funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależnia się, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, a w przypadku pomocy mieszkaniowej – również od ich aktualnej sytuacji mieszkaniowej (ust. 1). Wskazano, iż podstawę do ustalenia ulgowych świadczeń (z dopłatą z funduszu) stanowi dochód przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu pracownika (faktyczna wysokość wszystkich dochodów uzyskiwanych przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące gospodarstwo domowe osoby). Ustalono zarazem, że obowiązku wykazywania dochodu nie miał tylko pracownik ubiegający się o pełnopłatne świadczenie zakupione ze środków ZFŚS. Do przyznania ogólnych świadczeń rzeczowych (paczki żywnościowe, bony towarowe) kryterium przyznawania świadczeń miał stanowić dochód brutto pracownika za ostatnie 3 miesiące poprzedzające przyznanie świadczenia(ust. 2). W sytuacjach szczególnie trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnione mogły nadto ubiegać się o świadczenia i usługi bezpłatne (w całości finansowane z funduszu (ust. 3).

Sąd Okręgowy przyjął w ustaleniach faktycznych, że w latach 2008-2009 spółka (...) postanawiała – w preliminarzach wydatków ZFŚS - o przyznawaniu pracownikom bonów pieniężnych z okazji świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkiej Nocy. Uzgodnień w tej sprawie dokonywała komisja socjalna, w skład której wchodził członek zarządu spółki Z. B. oraz przedstawiciele załogi – G. R., J. D. i I. L..

Bony miały stanowić pomoc doraźną w związku ze zwiększonymi wydatkami świątecznymi. Z założenia przewidywano, że wszyscy pracownicy otrzymają bony. **Kryterium wypłaty bonów było wynagrodzenie otrzymywane przez pracowników w spółce. Listy płac, z których wynikało kto przekroczył próg finansowy, a w związku z czym był uprawniony do bonu w niższej wysokości, były przygotowywane przez księgowość.**

Świadczenia te były finansowane ze środków ZFŚS. Środki z funduszu przeznaczano w tych latach również na dofinansowanie wypoczynku pracowników i dzieci pracowników, na wypłatę bezzwrotnych zapomóg (w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2008/2009, z koniecznością zakupu opału na sezon zimowy 2008/2009 oraz w związku z wypadkami losowymi), na wypłatę pożyczek mieszkaniowych oraz finansowanie innych wydatków.

Z ustaleń Sądu I Instancji wynika również, że w dniach 7 marca 2008 roku, 3 grudnia 2008 roku, 3 marca 2009 roku, 13 listopada 2009 roku odbyły się zebrania w sprawie podziału środków ZFŚS w 2008 i 2009 roku, w których uczestniczyli członek zarządu spółki – Z. B. oraz przedstawiciele załogi - G. R. i I. L..

W marcu 2008 roku, ustalając wysokość bonów z okazji świąt wielkanocnych przyjęto, że pracownicy, których dochód brutto w spółce nie przekraczał 2.000 zł otrzymają świadczenie w wysokości 190 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2.001 zł – w wysokości 150 zł.

W grudniu 2008 r., ustalając wysokość bonów z okazji świąt Bożego Narodzenia przyjęto, że pracownicy, których dochód brutto w spółce nie przekracza 2.000 zł otrzymają świadczenie w wysokości 170 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2.001 zł – w wysokości 140 zł.

W marcu 2009 roku, ustalając wysokość bonów z okazji świąt wielkanocnych przyjęto, że pracownicy, których dochód brutto w spółce nie przekracza 2.500 zł otrzymają świadczenie w wysokości 180 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2 501 zł – w wysokości 150 zł.

W listopadzie 2009 roku, ustalając wysokość bonów z okazji świąt Bożego Narodzenia przyjęto, że pracownicy, których dochód brutto nie przekracza 2.500 zł otrzymają świadczenie w wysokości 280 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2 501 zł – w wysokości 150 zł.

Z ustaleń Sądu I Instancji wynika, że w 2008 r. płatnik przyznał:

- w marcu 2008 r. z okazji świąt wielkanocnych: 106 pracownikom bonu towarowe o wartości 190 zł oraz 39 osobom bonu o wartości 150 zł. Bonu o wartości 190 zł wypłacono m.in. E. W..

- w grudniu z okazji świąt Bożego Narodzenia: 121 pracownikom bonu towarowe o wartości 170 zł oraz 39 osobom bonu o wartości 140 zł. Bonu o wartości 170 zł wypłacono m.in. K. W. (1) oraz E. W..

Płatnik nie uwzględnił tych przychodów w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, FPiFGŚP pracowników.

W 2009 r. płatnik przyznał:

- w kwietniu z okazji świąt wielkanocnych: 115 pracownikom bonu towarowe o wartości 180 zł oraz 36 osobom bonu o wartości 150 zł. Bonu o wartości 180 zł wypłacono min. K. W. (1) oraz E. W..

- z okazji świąt Bożego Narodzenia: 104 pracownikom bonu towarowe o wartości 280 zł oraz 37 osobom bonu o wartości 150 zł. Bonu o wartości 280 zł wypłacono m.in. E. W..

Płatnik nie uwzględnił tych przychodów w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, FPiFGŚP pracowników.

Pracodawca przed przyznaniem pracownikom bonów w 2008 i 2009 r.

nie odbierał od pracowników oświadczeń ani o wysokości ich dochodów, ani o ich sytuacji materialnej, kierując się wyłącznie wcześniej ustalonymi progami dochodowymi związanymi z wysokością zarobków w spółce. **Członkowie komisji przyznającej bonu posiadali przy tym wiedzę o stanie rodzinnym i ekonomicznym pracowników ze zgromadzonych danych osobowych oraz oświadczeń o wysokość dochodów oraz sytuacji materialnej składanych na potrzeby innych niż bonu towarowe świadczeń z ZFŚS, np. w związku z dofinansowaniem wypoczynku (tzw. „wczasy pod gruszą”). W oświadczeniach o dofinansowanie wypoczynku pracownicy podawali bowiem dane o liczbie dzieci i wysokości zarobków współmałżonka.**

Wnioski o dofinansowanie wczasów składały m.in. K. W. (1) (wniosek z 2.10.2008 r., w którym wskazała, że jej średnie zarobki wynoszą 1565 zł plus 1802 zł emerytura, zaś zarobki jej męża 1323 zł; wniosek z 27.02.2009 r., w którym wskazała, że jej średnie zarobki wynoszą 1395 zł plus 1800 zł emerytura, zaś dochody jej męża 1300 zł) oraz E. W. (wniosek z 29.07.2008 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu dwoje dzieci, jej dochody wynoszą 1418 zł, zaś jej mąż jest bezrobotny; wniosek z 5.08.2009 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu dwoje dzieci, jej dochody wynoszą 1516,96 zł, zaś jej mąż jest bezrobotny).

Zarobki zatrudnionych u płatnika pracowników nie były wysokie, w większości oscylowały w granicach minimalnego wynagrodzenia. Jedynie zarobki nielicznych pracowników przekraczały te kwoty.

Zainteresowana E. W. w okresie od grudnia 2007 roku do lutego 2008 roku uzyskała w spółce (...) średnie wynagrodzenie brutto w kwocie 1380,00 zł; w okresie od września do listopada 2008 roku – 1713,00 zł, zaś w okresie od stycznia do marca 2009 roku – w kwocie 1380,00 złotych.

K. W. (1) w okresie od września do listopada 2008 roku uzyskała w spółce (...) średnie wynagrodzenie brutto w wysokości 1661,00 zł.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że odwołania nie zasługiwały na uwzględnienie i wskazując na treść art. 18 ust.1, art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity opublikowany w Dz. U. z 2015 roku, poz. 121) – zwanej dalej ustawą systemową - w związku z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106, zwanego dalej rozporządzeniem z 1998r.), art. 23 ust. 1 i 7 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach

opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych (Dz. U. z 2008r., Nr 164, poz. 1027), art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, a nadto art. 1 ust. 1, art. 2 pkt 1 i 5, art. 10 ustawa z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jednolity opubl. w Dz.U. z 2015r., poz. 111), jednocześnie przytoczył ich treść.

Sąd pierwszej instancji podniósł, że całość regulacji zawartej w art. 8 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych prowadzi do konkluzji, że pracodawca nie może wydatkować środków Funduszu niezgodnie z treścią regulaminu zakładowej działalności socjalnej (ust. 2), natomiast postanowienia regulaminu nie mogą być sprzeczne z zasadą przyznawania świadczeń według kryterium socjalnego (ust. 1). Gdyby jednak treść regulaminu była niezgodna z wymienioną zasadą, to pracodawca również i w takiej sytuacji ponosi odpowiedzialność za dysponowanie funduszem, ponieważ on przede wszystkim odpowiada za wydatkowanie środków Funduszu „niezgodnie z przepisami ustawy” (ust. 3). W niniejszym postępowaniu bezspornym pozostawało, że w okresie objętym zaskarżonymi decyzjami płatnik przyznawał pracownikom świadczenia z okazji świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkiej Nocy w latach 2008-2009, a źródłem finansowania tych świadczeń były środki zgromadzone w Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych. Wydanie rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie było więc uzależnione przede wszystkim od dokonania oceny czy wydatkowanie przez płatnika środków z ZFŚS z przeznaczeniem ich na świadczenia świąteczne dla ogółu pracowników następowało zgodnie z regulaminem gospodarowania zakładowym funduszem świadczeń socjalnych obowiązującym w pozwanej spółce od dnia 1 stycznia 1997 r. oraz zgodnie z przepisami przywołanej wyżej ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Okręgowy podniósł, że zgodnie z art. 9 § 1 Kodeksu pracy, przez prawo pracy rozumie się przepisy Kodeksu pracy oraz innych ustaw i aktów wykonawczych, określające prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, a także - oprócz postanowień układów zbiorowych pracy i innych opartych na ustawie porozumień zbiorowych - postanowienia regulaminów i statutów określające prawa i obowiązki stron stosunku pracy. Wprawdzie według art. 87 Konstytucji postanowienia zawarte w regulaminach nie stanowią źródła powszechnie obowiązującego prawa w Rzeczypospolitej Polskiej, to jednak obowiązują w określonych w nich zakładach pracy i z mocy art. 9 § 1 k.p. regulują prawa i obowiązki stron, tak jak normy prawne o randze ustawowej. Sąd Okręgowy podniósł, że w niniejszej sprawie koniecznym było zatem przypisanie istotnego znaczenia treści regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych obowiązującego u płatnika od dnia 1 marca 2004 r. i potraktowanie go jako pozaustawowego - lecz obowiązującego - źródła prawa pracy, wewnątrzzakładowy akt normatywny, konkretyzujący zasady gospodarowania środkami funduszu, przeznaczania tych środków na różne rodzaje działalności socjalnej i przyznawania indywidualnych świadczeń socjalnych. W tej sytuacji Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na fakt, że w obowiązującym u płatnika w okresie objętym zaskarżonymi decyzjami regulaminie ZFŚS z 1 marca 2004 r. nie przewidziano takiego celu wydatkowania środków funduszu jak okazjonalne bony świąteczne dla pracowników. W § 6 regulaminu wskazano bowiem wyłącznie, że środki Funduszu przeznacza się na: wypoczynek (pkt 1), działalność kulturalno-oświatową, sportową i turystyczną (pkt 2), pomoc mieszkaniową w formie pożyczek (pkt 4) oraz finansowanie pomocy rzeczowej i pieniężnej (w formie zapomóg) dla osób uprawnionych dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej - przyznawanej jednorazowo lub okresowo (na okres 3 miesięcy, 6 miesięcy i 12 miesięcy) w zależności od potrzeb oraz możliwości finansowych ZFŚS. Zastrzeżono przy tym, że pomoc rzeczowa może być udzielona w formie zakupu: lekarstw, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych oraz podręczników szkolnych dla dzieci. W ocenie sądu nie można było przy tym utożsamiać corocznych bonów z okazji świąt ze wskazaną w regulaminie w punkcie 3 pomocą rzeczową i pieniężną (w formie zapomóg) dla osób uprawnionych dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej - przyznawanej jednorazowo lub okresowo (na okres 3 miesięcy, 6 miesięcy i 12 miesięcy) w zależności od potrzeb oraz możliwości finansowych ZFŚS. Sąd I Instancji zwrócił uwagę, że zasady finansowania tej doraźnych pomocy zostały jednoznacznie określone poprzez wskazanie, że przysługują osobom dotkniętym wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Z ustaleń faktycznych wynika natomiast, że wypłata bonów nie była uzależniona od wykazania przez pracownika trudnej sytuacji lub zdarzenia losowego, bony były bowiem wypłacane wszystkim zatrudnionym pracownikom. Z zeznań świadków J. D. i I. L. wynikało nadto jednoznacznie, że bony miały stanowić pomoc doraźną

w związku ze zwiększonymi wydatkami świątecznymi dla wszystkich pracowników spółki, niezależnie od ich sytuacji majątkowej, rodzinnej czy życiowej. Przedstawionego poglądu nie mógł zmienić przy tym podniesiony przez płatnika argument, że w całym spornym okresie korzystanie ze świadczeń było zróżnicowane w zależności od dochodów pracowników otrzymywanych w spółce. Pracodawca dzielił pracowników na dwie grupy w ramach przyjętych kryteriów dochodowych, ograniczających się jednakże wyłącznie do dochodów osiągniętych przez pracownika w spółce, w oderwaniu od jego rzeczywistej sytuacji rodzinnej i majątkowej. Nie uszło przy tym uwadze sądu, iż uzasadniając swoje stanowisko, iż sąd powinien w niniejszym postępowaniu ograniczyć się wyłącznie do ustalenia czy wypłacone pracownikom boni świąteczne w latach 2008 – 2009 zostały sfinansowane z ZFŚS i wystarczające jest zastosowanie kryterium dochodu uprawnionych oraz wskazując, że nie można wyprowadzać negatywnych konsekwencji z braku pisemnych wniosków uprawnionych o wypłatę świadczenia socjalnego, płatnik powołał się na treść wyroków Sądu Apelacyjnego w Poznaniu oraz Sądu Apelacyjnego w Szczecinie. Odnosząc się do powyższego, Sąd Okręgowy w Szczecinie wskazuje jednakże, iż rozstrzygnięcia w przywołanych przez płatnika wyrokach odnosiły się do odmiennych stanów faktycznych, aniżeli ten, który wystąpił w niniejszej sprawie. We wskazywanych sprawach obowiązujące u płatników regulaminy zakładowych funduszy świadczeń socjalnych przewidywały bowiem możliwość przekazywania pracownikom bonów towarowych finansowanych ze środków funduszu. Tymczasem w niniejszej sprawie ustalono, że regulamin ZFŚS obowiązujący u płatnika nie przewidywał wypłaty pracownikom bonów pieniężnych z okazji świąt.

Sąd Okręgowy powołał się również na pogląd prawny Sądu Najwyższego, iż podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe, chorobowe oraz zdrowotne ubezpieczonych nie obejmuje wypłaconych im świadczeń pieniężnych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z okazji Świąt Wielkiej Nocy i Bożego Narodzenia. Sąd Najwyższy stanął przy tym na stanowisku, że „postanowienia regulaminu wykorzystania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych wydanego na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 592 ze zm.) są wiążące w zakresie określającym tryb przyznawania pracownikom świadczeń, w sposób uwzględniający indywidualną ocenę każdego przypadku w odniesieniu do ustanowionych kryteriów. Pominięcie tego trybu powoduje, że przyznane świadczenia nie mogą zostać uznane za finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161, poz. 1106 ze zm.) - sygn. akt I UK 140/12, OSNP 2013/13-14/160).

W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy wskazał również, że regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych stanowi źródło prawa pracy na podstawie art. 9 k.p., zwracając uwagę, że skoro określa on także "zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu", to jest wiążący nie tylko w zakresie ogólnych zasad (kryteriów) podziału środków funduszu świadczeń socjalnych, ale także w odniesieniu do ustanowionego w nim trybu ich przyznawania pracownikom, uwzględniającego indywidualną ocenę każdego przypadku według przyjętych kryteriów. Dalej Sąd Najwyższy zauważył, że przepis art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych wyraźnie powiązał wysokość przyznawanego świadczenia (będącego pomocą finansową w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy) z rozpatrywaną łącznie sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Oznacza to zdaniem Sądu Najwyższego, że ocena zgodności wydatkowanych środków z regulaminem powinna obejmować także i to, czy przyznanie świadczeń odbyło się w ramach obowiązującej procedury. Sąd Najwyższy zgodził się przy tym ze stwierdzeniem, że o ile zbliżona sytuacja materialna i rodzinna pracowników prowadzi do oceny, że przyznanie im omawianych świadczeń w tej samej wysokości nie narusza art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, jednocześnie jednak podkreślił, że winna być ona rozpatrywana indywidualnie w sposób przewidziany w regulaminie. Przyznanie zaś świadczenia poza wymaganym trybem - nawet za zgodą organizacji związkowej - oznacza zdaniem Sądu Najwyższego naruszenie przez pracodawcę regulaminu wykorzystania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, a tym samym naruszenie art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekający w niniejszej sprawie podniósł, że obowiązujący w spornym okresie w spółce (...) Regulamin Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w § 3 przewidywał,

że wnioski w sprawie przyznania określonych rodzajów pomocy socjalnej należy składać w dziale kadr (ust. 1). Z kolei w § 6 ust. 3 wskazano, że finansowanie pomocy rzeczowej i pieniężnej (w formie zapomóg) dla osób uprawnionych dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej – przyznawanej jednorazowo lub okresowo (na okres 3 miesięcy, 6 miesięcy i 12 miesięcy) w zależności od potrzeb oraz możliwości finansowych ZFŚS. Pomoc rzeczowa może być udzielona w formie zakupu: lekarstw, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych oraz podręczników szkolnych dla dzieci. Dodatkowo w § 10 regulaminu wskazano, że przyznanie oraz wysokość dopłat z funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależnia się, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, a w przypadku pomocy mieszkaniowej – również od ich aktualnej sytuacji mieszkaniowej (ust. 1). Podstawę do ustalenia ulgowych świadczeń (z dopłatą z funduszu) miał stanowić dochód przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu pracownika (faktyczną wysokość wszystkich dochodów uzyskiwanych przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące gospodarstwo domowe osoby). Tymczasem z bezspornych ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie wynikało jednoznacznie, że sporne świadczenia przyznane zostały nie tylko bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku, ale także poza trybem wynikającym z postanowień regulaminu. Wypłata świadczeń nie była bowiem uzależniona od wykazania przez pracownika trudnej sytuacji lub zdarzenia losowego, skoro bony były wypłacane wszystkim zatrudnionym pracownikom, a ich wysokość była uzależniona wyłącznie od dochodów pracownika uzyskiwanych w spółce, a nie od faktycznej wysokości wszystkich dochodów uzyskiwanych przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące gospodarstwo domowe osoby (mimo tego, iż wymóg zbadania ogólnej sytuacji rodzinno-majątkowej wprowadził dobrowolnie sam pracodawca we własnym regulaminie ZFŚS). W istocie zatem sporne świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu świadczeń socjalnych, lecz nie na warunkach wynikających z regulaminu gospodarowania środkami tego funduszu. Co za tym idzie, świadczenie te nie mogły zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

Nie uszło przy tym uwadze sądu, że w § 10 ust. 2 regulaminu wskazano, że pracownik ubiegający się o pełnopłatne świadczenie zakupione ze środków ZFŚS nie ma obowiązku wykazywania dochodu. Dodatkowo w regulaminie wskazano również, że do przyznania ogólnych świadczeń rzeczowych (paczki żywnościowe, bony towarowe) kryterium przyznawania świadczeń stanowi dochód brutto pracownika za ostatnie 3 miesiące poprzedzające przyznanie świadczenia. W ocenie sądu w niniejszej sprawie powyższe zapisy regulaminu nie mogły zostać zastosowane. W regulaminie przewidziano bowiem zamknięty katalog pomocy rzeczowej, wskazując w § 6 ust. 3, że pomoc rzeczowa może być udzielona w formie zakupu: lekarstw, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych oraz podręczników szkolnych dla dzieci. Niewątpliwie zaś w ocenie sądu brak jest podstaw do utożsamiania bonów wydanych pracownikom z okazji świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy w latach 2008-2009 z tak rozumianą pomocą rzeczową, zwłaszcza że w tym samym przepisie możliwość przyznania pomocy tego rodzaju przewidziano wyłącznie w przypadku osób „dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej”.

Zdaniem Sądu Okręgowego, należało również mieć na uwadze § 10 ust. 2 regulaminu, określający zasady ubiegania się o świadczenia finansowane z ZFŚS jest mowa o bonach towarowych, jednakże przepis ten nie stanowi samoistnej podstawy do przyznania świadczenia, a wyłącznie określa (zgodnie z tytułem rozdziału, w którym został zamieszczony) „zasady i tryb ubiegania się o świadczenia finansowane przez ZFŚS”. Należy ponadto zwrócić uwagę, że bony przekazywane przez spółkę pracownikom w okresach przedświątecznych pracownicy mogli przeznaczyć na jakiegokolwiek cele, a nie tylko na zakup lekarstw, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych czy podręczników szkolnych dla dzieci, tj. na cele wskazane w § 6 ust. 3 regulaminu.

W ocenie Sądu Okręgowego, uznać należało, że pracodawca administrujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w analizowanym przypadku wydatkował je niezgodnie z regulaminem zakładowej działalności socjalnej, gdyż regulamin takiego świadczenia socjalnego nie przewidywał. W konsekwencji należało przyjąć, że świadczenia wypłacone przez pracodawcę ze środków ZFŚS z okazji świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy w latach

2008-2009 nie mogły być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych.

Sąd Okręgowy tak argumentując na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołania płatnika.

O kosztach procesu orzekł na podstawie przepisów art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 6 pkt 1 i 2 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, mając na uwadze, że postępowanie dotyczyło 2 spraw i w sprawie K. W. (1) przedmiot sporu stanowiła łącznie kwota 350 zł (bony w kwotach 170 zł i 180 zł), a w sprawie E. W. przedmiot sporu stanowiła łącznie kwota 820 zł (bony w kwotach 190, 170 zł, 180 zł i 280 zł).

Z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego nie zgodził się płatnik. Zaskarżył wyrok w całości, zarzucając mu

1) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na nieprawidłowym uznaniu, że:

a) w obowiązującym od 1 marca 2004 r. u płatnika Regulaminie Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (dalej: Regulamin Gospodarowania) brak jest zapisów o pomocy rzeczowej w postaci bonów towarowych z okazji świąt,

b) w treści Regulaminu Gospodarowania zawarto katalog zamknięty świadczeń z tytułu pomocy rzeczowej,

c) wskazanie bonów towarowych w innych postanowieniach Regulaminu Gospodarowania niż postanowienia § 6, a mianowicie w § 10 ust. 2, uniemożliwia uznanie tegoż zapisu za podstawę prawną do zakwalifikowania przyznanych bonów jako świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia),

d) sporne świadczenia zostały wypłacone bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku oraz poza trybem wynikającym z Regulaminu Gospodarowania;

2) naruszenie art. 8 ust. 1 i ust. 2 w związku z art. 10 ustawy zfsś poprzez nieprawidłową wykładnię i uznanie, że płatnik składek przyznał ubezpieczonym świadczenie z funduszu w postaci bonów towarowych bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku oraz poza trybem wynikającym z Regulaminu Gospodarowania, a więc nieprawidłowo zagospodarował/administrował środki Funduszu;

3) naruszenie wynikającej z art. 233 § 1 k.p.c. zasady swobodnej oceny dowodów mającej istotny wpływ na wynik sprawy z uwagi na to, iż ocena materiału dowodowego koliduje z zasadami doświadczenia życiowego, a ponadto została dokonana w sposób wybiórczy, przesądzając zatem na rzecz nieuzasadnionej dowolności oceny sędziowskiej;

4) naruszenie prawa procesowego, tj. art. 321 k.p.c. poprzez orzeczenie ponad żądanie pozwu (odwołania), które to odwołanie określa granice zainicjowanego postępowania sądowego, co oznacza, że sąd pierwszej instancji nie powinien być poza te granice wykraczać, w szczególności w sytuacji, gdy ani w toku postępowania kontrolnego prowadzonego przez ZUS, ani w treści zaskarżonych przez płatnika decyzji z dnia 25 lipca 2014 r., organ rentowy w ogóle nie miał żadnej wątpliwości co do tego, iż w źródłach prawa pracy obowiązujących u płatnika znaleźć można podstawę prawną do przyznawania bonów towarowych z ZFŚS; w konsekwencji powyższego, sąd pierwszej instancji naruszył także reguły postępowania dowodowego poprzez prowadzenie postępowania dowodowego na okoliczności niesporne między stronami, tj. na okoliczność istnienia w Regulaminie Gospodarowania podstawy prawnej do przyznawania pracownikom świadczeń z ZFŚS w postaci bonów towarowych;

5) naruszenie przepisu art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wskazania w uzasadnieniu wyroku dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, co uniemożliwia /utrudnia kontrolę instancyjną zaskarżonego wyroku;

6) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 18 ust. 1, art. 20 ust. 1 ustawy systemowej oraz art. 81 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w związku z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia, poprzez uznanie, że przekazane bony towarowe stanowiły przychód, który winien być wzięty pod uwagę przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne.

Skarżący w uzasadnieniu apelacji podniósł, że nie można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu pierwszej instancji, iż obowiązujący w spółce Regulamin Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 1 marca 2004 r. nie przewiduje możliwości przyznawania bonów towarowych z okazji świąt.

Zdaniem skarżącego powyższy Regulamin wprost przyznaje możliwość korzystania ze świadczeń w nim przewidzianych przez krąg podmiotów uprawnionych, które mogą korzystać z różnych form pomocy, w tym pomocy rzeczowej, a pomocą rzeczową są właśnie bony towarowe. Płatnik podkreślił, że faktem powszechnie znanym jest, iż okres przedświąteczny to czas wielu wydatków, co jest szczególnie mocno zakorzenione w polskiej tradycji, a co za tym idzie bezspornym jest, że rodziny pracowników D. (i nie tylko tego płatnika) znajdują się wówczas w trudniejszej sytuacji finansowej niż sytuacja całoroczna. Nie można więc przyjąć, iż nie spełniła się regulaminowa przesłanka „trudnej sytuacji” i że bony były przyznawane niezależnie od tej sytuacji. Taka konkluzja sądu pierwszej instancji – według skarżącej – to wynik zawężającej wykładni językowej, a także nienależytej oceny stanu faktycznego sprawy.

Wskazując na powyższe, skarżący wniósł:

1. o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wskazanie, że nie uwzględnia się w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wartości wydanych zainteresowanemu w latach 2008-2009 bonów towarowych finansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, tj. w przypadku E. W. w kwocie 820,00 zł, a w przypadku K. W. (1) w kwocie 350,00 zł,
2. i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, za II instancję.
3. ewentualnie, o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję. Wskazał, że Sąd pierwszej instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne oraz dokonał prawidłowej oceny prawnej, które to organ w pełni podziela. Nie doszło przy tym do naruszenia wskazanych w apelacji przepisów prawa, a Sąd Okręgowy właściwie zastosował przepisy prawa materialnego i procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja płatnika składek jest w pełni zasadna.

Sąd Apelacyjny nie podzielił bowiem oceny materiału dowodowego i oceny prawnej dokonanej przez Sąd Okręgowy, w zakresie w jakim przyjęto, że (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. przyznając pracownikom świadczenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych nie kierowała się kryteriami, o jakich mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jednolity opubl. w Dz.U. z 2015r., poz. 111).

W ocenie Sądu Odwoławczego, świadczenia w postaci bonów finansowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia oraz Świąt Wielkanocnych przyznawane pracownikom spółki, nie stanowiły podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne zainteresowanych E. W. i K. W. (1). W realiach rozważanej sprawy, Sąd Okręgowy

błędnie zinterpretował regulację § 2 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Przepis ten bowiem jednoznacznie definiuje, że kwalifikacja prawna przychodu podlegającego wyłączeniu jest determinowana celem jego przeznaczenia oraz źródłem pochodzenia i nie definiuje żadnych innych przesłanek. Jeśli więc bony towarowe finansowane są ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych (dalej jako z.f.s.s.), to nie są one wliczane do podstawy wymiaru składek, gdyż mieszczą się w dyspozycji tego przepisu. Wskazana podstawa materialnoprawna zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia przekonuje więc, że rzeczą organu rentowego jest przede wszystkim analiza celów socjalnych i źródeł ich finansowania. Wadliwe jest przy tym założenie, aby wskazany cel socjalny należy utożsamiać wyłącznie z określonymi kryteriami przyznawania świadczeń socjalnych, a przez to aby przyznawać organowi rentowemu uprawnienie do weryfikacji kryteriów socjalnych przyjętych przez płatnika. Uprawnienie takie w żadnym razie nie wynika z przytoczonych podstaw prawnych. Analiza zachowania pracodawcy realizującego cele socjalne oczywiście powinna uwzględniać obowiązujące w tym względzie przepisy prawa pracy i powinna być prowadzona w każdym przypadku, który budzi wątpliwości. Przy czym, nie można pomijać, że zgodnie z intencją ustawodawcy z.f.s.s. jest dobrowolnym funduszem na poziomie zakładu pracy, którego podstawowym zadaniem jest sfinansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej między innymi na rzecz pracowników i ich rodzin. W myśl art. 1 ust. 1 ustawa o z.f.s.s. określa zasady tworzenia w zakładach pracy zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, zwanego dalej "Funduszem", i zasady gospodarowania środkami tego Funduszu, przeznaczonych na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z Funduszu, ale przy założeniu, że Fundusz został uruchomiony. Bez wątplenia zatem pojęcie socjalny utożsamiane jest z zaspokajaniem potrzeb bytowych, materialnych i kulturalnych uprawnionych osób. Z kolei zasady gospodarowania funduszem oznaczają sposób podejmowania decyzji związanych z wydatkowaniem środków finansowych i sposobem ich gromadzenia. Świadczenia socjalne nie są elementem stosunku pracy. Ze środków Funduszu finansuje się zatem świadczenia nie wynikające z warunków wynagradzania za pracę oraz niezależne od wyników i jakości wykonywanej pracy. Należy także podkreślić, że ustawa o z.f.s.s. definiuje w art. 2 pkt 1, iż działalność socjalna to usługi świadczone przez zakłady pracy na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Definicja działalności socjalnej daje zatem pracodawcy możliwość wręczania ze środków funduszu, między innymi, bonusów finansowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia czy Wielkanocnych z tytułu zwiększonych wydatków w tym okresie. Warunkiem umożliwiającym ich przyznanie jest zapisanie takich form pomocy w regulaminie Funduszu oraz określenie trybu ich przyznawania (czy przyznanie następuje np. na wniosek osoby uprawnionej, czy też z inicjatywy pracodawcy), a to w myśl art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o z.f.s.s., który stanowi, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Sąd pierwszej instancji pominął, że ustawa nie nakazuje pracodawcy formułowania określonych kryteriów, nie formułuje też procedury dysponowania środkami Funduszu pozostawiając te kwestie dobrowolnej decyzji pracodawcy. Stawia jedynie wymóg uzależniania świadczeń z Funduszu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej oraz wymóg określenia zasad i warunków korzystania ze środków Funduszu. Ustawa o z.f.s.s. wyklucza bowiem tworzenie zasad podziału Funduszu w sprzeczności z art. 8 ust. 1; jest to przepis bezwzględnie obowiązujący. Zatem, rację ma Sąd Okręgowy uznając, że brzmienie art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.s.s. nie upoważnia do przyznawania wszystkim pracownikom świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Także i w ocenie Sądu Apelacyjnego przepis ten wyraźnie określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia, a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Wbrew jednak ocenie Sądu Okręgowego, sąd odwoławczy uznał, że w sprawie płatnik sprostał wskazanemu wymogowi. Pracownicy otrzymywali bowiem świadczenia uzależnione od wysokości dochodu brutto i oczywiste było, że świadczenia rekompensowały zwiększone wydatki w okresie świątecznym, co dotyczyło wszystkich pracowników; zatem przyznanie bonusów finansowych każdemu zatrudnionemu w roku 2008 było zgodne z art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.s.s. Analogiczne zasady

obowiązywały w roku 2009. Ponadto, w ocenie Sądu Apelacyjnego, pracodawca może tak ustalić zasady przyznawania świadczenia, aby składanie oświadczeń o zarobkach, czy dochodach na członka rodziny było zbędne. Tak też postanowiono u płatnika uzależniając wysokość bonów od wysokości zarobków uzyskiwanych w spółce. Obowiązujący w spółce (...) regulamin wprost przewidywał przeznaczenie środków Funduszu na bony towarowe. Przyznanie świadczeń uzależniono od wysokości otrzymywanych przez pracownika wynagrodzeń z ostatnich 3 miesięcy poprzedzających przyznanie świadczenia. Płatnik wskazywał, że świadczenia wypłacone w latach 2008 i 2009 miały charakter socjalny, bowiem przyznawane były w okresie świąt Bożego Narodzenia oraz Świąt Wielkanocnych, stanowiąc pomoc materialną dla pracowników. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że wysokość spornych świadczeń wypłacanych z z.f.ś.s. w 2008 i 2009 roku była zróżnicowana i uzależniona od wysokości wynagrodzenia osiąganego u płatnika składek – zgodnie z regulaminem ustanowionym w sposób przewidziany w powołanej ustawie. Bony miały stanowić pomoc doraźną w związku ze zwiększonymi wydatkami świątecznymi. Sąd Apelacyjny nie podzielił zatem rozważań prawnych Sądu Okręgowego w tej mierze, przedstawionych w uzasadnieniu do wyroku. Przeciwnie, Sąd Odwoławczy uznaje, że na mocy wspomnianego regulaminu, przyznawanie i wysokość dofinansowania z funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależniona była od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników. W § 10 pkt 1 regulaminu wskazano, że przyznanie oraz wysokość dopłat z Funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależnia się, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s., od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Z kolei, w § 10 pkt 2 zastrzeżono, że do przyznania ogólnych świadczeń rzeczowych (paczki żywnościowe, bony towarowe) kryterium przyznawania świadczenia stanowi dochód brutto pracownika za ostatnie 3 miesiące poprzedzające przyznanie świadczenia.

Przyjęte przez zarząd spółki oraz przedstawiciele załogi kryteria w postaci progu finansowego, który różnicował wypłatę świadczeń, były kryteriami jasnymi, czytelnymi i co najważniejsze łatwymi do zweryfikowania. Kryterium dochodowe poszczególnych grup pracowników stawało się realną i uchwytą przesłanką różnicowania wartości bonów świątecznych. Pracownicy dzieleni byli na grupy, w zależności od wysokości wynagrodzenia i ten, kto zarabiał mniej, dostawał najwięcej z Funduszu, ten kto zarabiał więcej, otrzymywał mniej. Taka ocena jest prawidłowa. Należy przy tym podkreślić, że na tle obowiązującej w tej kwestii regulacji prawnej, nie można racjonalnie wartościować, które kryterium jest lepsze, czy też bardziej uprawnione do stosowania. Nie można bowiem stanowczo twierdzić, że jedynym słusznym kryterium jest dochód całej rodziny. Tego rodzaju wnioskowanie stanowiłoby niedopuszczalną prawnie nadinterpretację przepisów ustawy i wydawanych na jej podstawie aktów prawa wewnątrzzakładowego. Istotne bowiem jest, by pracodawca realizując cele socjalne świadczenia przyjął, jako przesłankę ich przyznania kryterium socjalne, które może również stanowić dochód osiągany przez uprawnionych pracowników u danego pracodawcy. Zatem okoliczność wypłaty świadczenia w okresie zwiększonych wydatków świątecznych i zastosowanie wymiernego kryterium wartościowania, jednoznacznie przesądziły o tym, że świadczenie miało charakter socjalny w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r.

Należy dodać, że poczynionych również przez Sąd Okręgowy ustaleń wynika, że oprócz informacji o dochodach uprawnionych z list płac, członkowie komisji socjalnej, przyznającej bony posiadali wiedzę o stanie rodzinnym i ekonomicznym pracowników, uzyskaną ze zgromadzonych danych osobowych oraz oświadczeń o wysokości dochodów i sytuacji materialnej składanych na potrzeby innych niż bony towarowe świadczeń z ZFŚS, np. w związku z dofinansowaniem wypoczynku (tzw. „wczasy pod gruszą”). W oświadczeniach o dofinansowanie wypoczynku pracownicy podawali bowiem dane o liczbie dzieci i wysokości zarobków współmałżonka. Mimo zatem zastosowanego u płatnika kryterium jedynie dochodowości uprawnionego pracownika, tym bardziej więc nie mogły nie zostać zachowane kryterium socjalne. Gdyby bowiem występowały wyraźne dysproporcje między przychodami pracownika, a dochodami całego jego rodziny, to inaczej byłaby ustalona podstawa faktyczna dla stosowanego kryterium socjalnego.

Tak argumentując Sąd Apelacyjny uznał apelację za uzasadnioną i na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go decyzje i ustalił, że wartość wydanych w latach 2008-2009 bonów towarowych sfinansowanych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych funkcjonującego u płatnika nie stanowiła podstawy wymiaru składek zainteresowanych w niniejszej sprawie, czyli E. W. i K. W. (1) (punkt

2). Zmiana orzeczenia w powyższym zakresie uzasadniała zmianę orzeczenia o kosztach postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny w pkt 2 wyroku zmienił punkt II zaskarżonego orzeczenia i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem pierwszej instancji, mając za podstawę tego orzeczenia art. 98 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 11 ust. 2 i §5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity w Dz. U z 2013r., poz. 490, ze zm.).

O kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z . §11 ust. 1 i 2 , § 12 ust. 1 pkt 2 w związku z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (j. t. Dz. U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.).

SSO del. Beata Górska SSA Jolanta Hawryszko SSA Zofia Rybicka-Szkibiel